

Kulturutskottet

Regeringens årsberättelse 2014

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2014 (B 9/2015 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för utlåtande. Utlåtandet ska lämnas till revisionsutskottet. Tidsfrist: 25.9.2015.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- referendarieråd Jorma Kuopus, Riksdagens justitieombudsmans kansli
- direktör Aki Tornberg, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Petri Pohjonen, Utbildningsstyrelsen
- utvecklingschef Paula Järnefelt, Vanda stad
- dekan, professor Pekka Neittaanmäki, Jyväskylän universitet
- strategichef för digitaliserad inläring Kati Tiainen, Microsoft Oy
- studerande Mikael Sokero, Tutkimuspaja Avanto Helsinki osk.
- studerande Aino Anttila, Safari 2015
- studerande Heidi Enbacka, Safari 2015
- studerande Juuso Heikkilä, Safari 2015
- studerande Julia Jousilahti, Safari 2015
- studerande Okko Karvonen, Safari 2015
- studerande Petteri Kolmonen, Safari 2015
- studerande Jelena Mustaniemi, Safari 2015
- studerande Reino Pirttijärvi, Safari 2015
- studerande Katri Sahramaa, Safari 2015
- studerande Viktor Teodosin, Safari 2015.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Utbildningsstyrelsen
- xEdu
- Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- docent Jari Salminen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Nuläget för digitaliseringen i grundskolorna och planerade arbetssätt

Ett mål för 2025 enligt programmet för statsminister Juha Sipiläs regering är bland annat att Finland är ett öppet och internationellt land, rikt på språk och kultur. Finlands konkurrenskraft bygger på en hög kunskapsnivå, hållbar utveckling samt fördomsfri förnyelse med hjälp av innovationer och digitalisering. I Finland uppmuntras till förnyelse, kreativitet och nyfikenhet. Det är även tillåtet att misslyckas, man lär sig av sina misstag.

Ett av regeringens spetsprojekt är en reform av grundutbildningen med hjälp av digitala inlärningsmiljöer (*Nya lärandemiljöer och digitalt material för grundskolorna*). Sätten att lära sig och lärandemiljöerna inom den grundläggande utbildningen ska moderniseras så att de kan svara på kommande utmaningar. Dessutom betonas den framtida kompetensbasen. Målet för projektet är att förbättra inlärningsresultaten och minska skillnaderna i inlärningsresultat. Metoder enligt programmet är bland annat att sätten att lära sig blir fler genom att digitala lärandemiljöer införs. Regeringens mål är att om tio år har lärandemiljöerna moderniserats, och att de möjligheter som digitalisering och ny pedagogik ger utnyttjas inom lärandet. Kulturutskottet anser att skrivningarna i regeringsprogrammet om att utnyttja nya lärandemiljöer och digitalisering är viktiga. Utskottet vill påminna om att digitalisering bör ses i ett bredare perspektiv än enbart digitala lärandemiljöer. Kulturutskottet har i sammanhanget utrett situationen i fråga om digitalisering i grundskolan och olika arbetssätt.

När det gäller att anordna utbildning eftersträvar man också nu nationellt att främja ett djupgående och meningsfullt lärande samt positiva studieerfarenheter genom att rättvist utnyttja nya lärandemiljöer och inkluderande inlärningsmetoder. Dessutom anses det viktigt att Finland ligger i framkanten när det gäller att utveckla och utnyttja informations- och kommunikationsteknik. Men utskottet anser att Finland fortfarande behöver förtydliga riktlinjerna och målen för vad som konkret eftersträvas i fråga om utbildningen, och vad man i praktiken vill nå. Särskilt omställningarna i samhället och arbetslivet och sparbetingen för utbildningen kräver att vi vet vad utbildningen ska kunna åstadkomma. Skolorna intar därför en nyckelroll med avseende på framtiden både för det finländska samhället och för varje enskild medborgare.

Mest centralt i detta spetsprojekt är enligt utskottets bedömning att förnya grundskolans pedagogik med sikte på en bättre inlärning. Fokus bör förskjutas från teknik till faktiska färdigheter. Utgångspunkten bör vara eleven och på så sätt en arbetsmodell som bestäms nerifrån uppåt. Det centrala är att utveckla helt nya sätt att studera och undervisa med ökad digitalisering som en betydande delfaktor. Lärarens roll förvandlas från att sprida kunskap till att handleda och motivera eleven. Ju yngre elever det handlar om, desto viktigare är det att lära sig att interagera och arbeta i grupp också i digitalt baserad undervisning. Andra viktiga saker i sammanhanget är att sporra till kreativitet och att gynna konstorienterade metoder samt konst- och färdighetsämnen. Färdigheterna i att hantera digitala media bör allmänt taget förstås i bred bemärkelse. Det handlar inte enbart om att vara en passiv användare utan också om att aktivt producera information. Allt detta kräver också en övergång från ett projektbaserat genomförande till att utveckla ett mer långsiktigt lärande och digitala redskap som stöder det.

Utlåtande KuUU 1/2015 rd

En övergripande strategi för spetsprojektet

Utskottet ser det som nödvändigt att Finland för att få ihop och påskynda spetsprojektet utarbetar en övergripande strategi som gäller alla skolstadier från förskola till högskolor. Utgångspunkten är en ny typ av lärande och undervisning där elevens roll i tilltagande utsträckning förskjuts från att passivt ta emot och tillägna sig kunskap till att producera, analysera och tillämpa kunskap och att granska den kritiskt. De digitala arbetsredskapen stödjer den nya pedagogiken.

Utskottet vill betona att principen om avgiftsfri utbildning kräver att alla elever tillförsäkras rättigheter till digitalt lärande och informationsteknisk apparatur.

När man bedömer vilka de nyckelfärdigheter är som alla medborgare behöver för att klara sig i en global digital ekonomi måste man beakta de pågående omställningarna i arbetet och på arbetsmarknaden och den allmänna utvecklingen av informationssamhället. Enligt utredning till utskottet bör informations- och kommunikationsteknik användas i undervisningen med fokus på att lära ut programmering snarare än passivt terminalarbete. Redan från de första grundskoleåren behövs systematisk undervisning i datasäkerhet, virusbekämpning, underhåll och uppdatering av programvara samt goda färdigheter i att använda de grundläggande arbetsprogrammen (exempelvis textbehandling och elementär kalkylering). Brister i dessa grundläggande informations- och kommunikationstekniska medborgarfärdigheter inverkar menligt på möjligheterna att få jobb, studera vidare eller i allmänhet fungera fullt ut i det dynamiska informationssamhället.

I de nya grunderna för läroplanen för grundläggande utbildning ingår mer omfattande textandelar om användning av informations- och kommunikationsteknik i undervisning jämfört med de tidigare grunderna (2004). Dessutom ingår det digitala mer än förr också i texter inom specifika studieämnen. Läroplanerna enligt de nya grunderna tas i bruk i alla skolor senast den 1 augusti 2016. De nya läroplansgrunderna ger möjligheter att bland annat lära ut innehållsproduktion.

I anslutning till lärandemiljöerna och arbetssätten betraktas informations- och kommunikationstekniken i de nya grunderna som en del av mångsidiga lärandemiljöer. Med hjälp av den stärks elevernas delaktighet och deras färdigheter för gemensamt arbete. Dessutom får eleverna stöd för personliga studiestigar. Grunderna tar tydligt upp att lärandemiljöerna bör utvecklas med hänsyn till en mångskiftande mediekultur. Nya informations- och kommunikationstekniska lösningar tas således i bruk för att främja och stöda inläringen. Elevernas egna informationstekniska apparater kan användas som stöd för studierna enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. I valet av arbetssätt utnyttjas de möjligheter som spel och spelliknande program erbjuder. Kunskaper i informations- och kommunikationsteknik tillmäts stor vikt i grunderna.

Det finns redan en betydande mängd utvecklingsprojekt på hög nivå som i praktiken främjar en digitalisering av inläring och undervisning. De bidrar till bilden av att de som ansvarar för att utveckla utbildningen har vidtagit de åtgärder som den digitala utvecklingen kräver. Men ett grundproblem i projektarbetet är att projektet är tidsbestämt och att det är svårt att ge goda resultat och god praxis en omfattande och bestående spridning i skolorna. För att kunna utveckla en heltäckande och regionalt jämlik utbildning med hjälp av digitaliseringen krävs det i fortsättningen satsningar särskilt på att sprida den kunskap som utvecklingsprojekten gett och att ta den nya kompetensen i bruk fullt ut.

Utlåtande KuUU 1/2015 rd

Skolor och läroanstalter måste satsa särskilt på mediefostran samtidigt som eleverna uppmuntras att självständigt ta till sig kunskap med hjälp av internet. Det bör observeras att en stor del av kunskapskapitalet på webben är sammanställt ur ett vuxenperspektiv. Det innebär att barns möjligheter att tolka och förstå texter och material är begränsade. En stor del av materialet på webben är dessutom till sin karaktär helt olämpligt för barn och ungdomar. Förmågan att kritiskt granska informationsflödet på webben blir en allt viktigare hörnsten i digital undervisning och inläring. Utskottet framhåller att endast genom att ge eleverna tillräckliga baskunskaper i förväg om ett ämne eller fenomen som ska behandlas kan vi lägga grunden för en kritisk granskning av material på webben.

Jämnare utgångspunkter. När det gäller utvecklingen av nya sätt att lära och av utnyttjandet av digitala hjälpmedel har såväl skolor, lärare som elever ytterst olikartade utgångspunkter. I nuläget har somliga tidsenlig apparatur, vissa skolor ger möjligheter att studera informations- och kommunikationsfärdigheter, vissa föräldrar kan ge stöd i användningen av digital teknik, vissa skolor har engagerade lärare som har utvecklat sin kompetens i fråga om digital teknik och så vidare. Men läget kan också var det att vissa skolor eller vissa elever helt saknar dessa möjligheter. Därför bör strategin definiera de medel genom vilka elevernas utgångspunkter kan jämnas ut och jämställdheten kan genomföras.

Skolornas lokaler bör möjliggöra en mångsidig användning, grupparbeten och varierande studiemetoder samt utnyttjandet av informationsteknik.

Lärarfortbildning. Det främsta fokusområdet för utveckling är lärarutbildning och att lärarna ges fortbildning för att den nya pedagogiken ska nå framgång. Därför behövs konkreta beslut om hur utvecklingsprogrammen för lärar- och fortbildningen ska genomföras. Det är uppenbart att lärarna har fått för lite utbildning i att utnyttja informationsteknik. Därför kan det till exempel finnas ny teknik i skolorna trots att den antingen inte används alls, eller också används på ett oändamålsenligt sätt. Det är värt att observera att utbildningen för lärarna inte behöver ges på traditionellt sätt, utan den kan också mer än nu skötas genom kollegialt lärande och även så att lärarna lär sig tillsammans med eleverna. Lärarna behöver vara beredda på att också eleverna kan undervisa.

Att motivera lärarna i utbildningen är också en sak att beakta. Enigt utredningar utvecklar de IT-positiva bland lärarna också sina IT-färdigheter och tror på att färdigheterna inverkar positivt på studieresultaten. Sådana lärare är vanligast i skolor där personalen har en gemensam vision om användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen. Att ha tidsenlig apparatur eller digitala läromedel är inte nog.

Apparatur. I en internationell jämförelse har de finländska skolorna klassificeras bland de bäst utrustade skolorna (European SchoolNet: ICT in Education 2013). Men det finns brister i skolornas infrastruktur för IT, och utan ytterligare satsningar får alla skolor inte en digital lärandemiljö. Utskottet vill betona att skolornas informations- och kommunikationstekniska infrastruktur, apparatur och programvara bör erbjuda de tekniska kompetens- och studiemöjligheter som den digitala samhällsutvecklingen kräver jämlikt till alla elever oavsett hemort och utbildningsanordnare. Apparaturen har en kort livslängd (3–4) år och programvaran förnyas snart sagt utan avbrott. Dessutom stiger priserna på apparater och programvara till följd av marknadsläget. Utskottet har kännedom om att allt detta leder till en stor och fortlöpande utgiftspost i skolor och kom-

Utlåtande KuUU 1/2015 rd

muner i en tid då skolornas resurser genomgående stramas åt. Därför måste den nya apparaturen utnyttjas maximalt för att stödja en undervisning på hög pedagogisk nivå och samtidigt ge möjligheter att förnya och rationalisera verksamheten så att de kostnadsbesparingar som så väl behövs blir uppnådda. Det måste också definieras hur utvecklingen och utnyttjandet av betydande molntjänster genomförs i framtiden eftersom de kommer att utgöra en framträdande del av den digitala undervisningen.

Utskottet ser det som viktigt att framöver utreda möjligheterna att utveckla nya och innovativa lösningar för anskaffningen av personliga apparater och för finansieringen och ägandet av anskaffningarna. Samtidigt måste principen om avgiftsfri undervisning beaktas. Enligt utredning till utskottet medför ägande ett ökat ansvar för apparaterna. Det bidrar också till att apparaterna hålls i skick, och att procenttalen för trasiga apparater och svinn hålls nere.

Läromedel. Tillgången till digitala läromedel på en hög pedagogisk nivå bör också ägnas särskild uppmärksamhet. Produktionen av e-böcker och andra elektroniska läromedel kan stödjas bl.a. genom att sänka mervärdesskatten. De unga som använder läromedlen bör vara mycket mer delaktiga än nu i framställningen av läromedlen för att de ska fungera så bra som möjligt. De unga anser att de nuvarande digitala läroböckerna är sämre än traditionella böcker eftersom de ännu inte utnyttjar den digitala teknikens möjligheter fullt ut. Utskottet vill uppmuntra offentliga och privata aktörer att samarbeta för att utveckla innehåll för digital inläring och undervisning. Finland är en föregångare i fråga om utbildning och känt för sin höga nivå på informationsteknisk kompetens. Därför bör vi ha möjligheter att tillsammans utveckla betydande innovationer för utbildning. Sådana innovationer finns det efterfrågan på också på den kommersiella marknaden i utlandet.

Sociala färdigheter och en hälsosam lärandemiljö. Kulturutskottet konstaterar att digitala redskap inte i sig löser de sammansatta problem som sammanhänger med lärande och socialisation, även om de kan göra problemen lättare att hantera. Bland annat i samband med 2012 års PISA-undersökning utreddes också att de som tillbringar väldigt mycket tid vid datorn upplevde svårigheter att få vänner, och på så sätt kände de sig utanför oftare än andra.

Som ett föregångarland inom utbildning bör Finland satsa på forskning och uppföljning för att klargöra den digitala utvecklingens långsiktiga verkningar på inläringen och studieresultaten, på undervisningen och på elevens sociala utveckling. Utskottet framhåller att utvecklingen av det digitala lärandet och samtidigt reformen av lärandekulturen i sin helhet bör vila på en stabil grund av vetenskaplig kunskap. Utskottet ser det också som angeläget att det görs omfattande vetenskapliga utredningar om de direkta fysiska och psykiska hälsoeffekterna av att undervisningen och lärandet digitaliseras.

Skolorna bör också satsa på att lärandemiljöerna är hälsosamma med avseende på barns och ungas fysiska välbefinnande och motion. Den eftersträfvade omfattande digitaliseringen av undervisning och lärande innebär möjligheter men också ett tvång att utvärdera hur exempelvis olika undervisningsformer inverkar på barns och ungas vardagsmotion i skolorna. Detta arbete måste botten i de senaste årens forskning i motionens hälsoeffekter.

Utlåtande KuUU 1/2015 rd

Sammanfattning

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att regeringens spetsprojekt kräver jämna satsningar på utbildning för lärare, utveckling av innehållet i undervisningen, anskaffning av apparatur och system för enskilda kommuner, skolor och läroanstalter, stärkning av infrastrukturen för bredband och annan informationsteknik samt uppföljning och vetenskaplig forskning i fråga om digitaliserings konsekvenser.

Som ett led i att ta in ny kunskap inbegriper utvecklingen av digitala redskap i skolarbetet i bästa fall en betydande möjlighet – såvida vi klarar av att förnya undervisningssätten och skapa en ny typ av flexibla lärandemiljöer och samtidigt stärka utbildningens grund och se till att undervisningen och studierna tilldelas tillräckliga resurser.

Riksdagens uttalanden

Kulturutskottet anser att de åtgärder som vidtagits med anledning av följande uttalanden och redogjorts för i berättelsen är tillräckliga eller att uttalandena i övrigt har blivit obehövliga:

- Bedömning av gymnasiestuderandes muntliga språkfärdigheter RP 98/2008 rd — RSv 207/2008 rd
- Universitetsreformen, uppföljning av genomförande och effekter: uttalande 3 RP 7/2009 rd — RSv 103/2009 rd
- Yrkehögskolor, uppföljning av verksamheten: uttalande 2 RP 26/2009 rd — RSv 102/2009 rd
- Fritt bildningsarbete, utredning RP 175/2009 rd — RSv 232/2009 rd
- Kulturens framtid SRR 4/2010 rd — RSk 38/2010 rd: uttalande 7 och 8

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottet föreslår

att revisionsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.6.2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd

Utlåtande KuUU 1/2015 rd

medlem Petri Honkonen cent
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Kimmo Kivelä saf
medlem Sari Multala saml
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Nasima Razmyar sd
medlem Saara-Sofia Sirén saml
medlem Jani Toivola gröna
ersättare Aila Paloniemi cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila
utskottsråd Kaj Laine.